

Ueli Seiler-Hugova

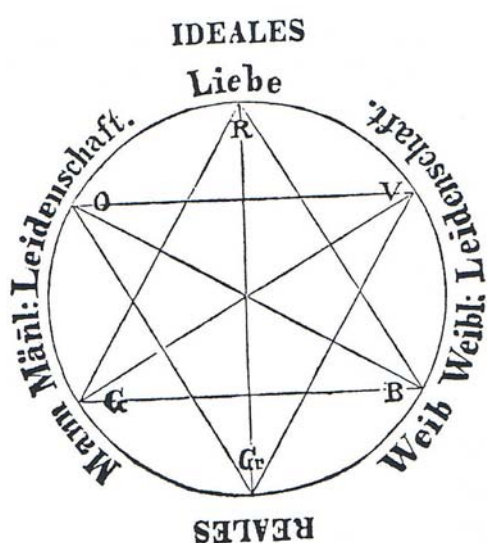
Organony barev - str. 1
Sedm planetárních barev - str. 1
Dvanáct barev zvěrokruhu - str. 5
Barvy - znamení zvěrokruhu - smysly - str. 7

Organon je celostní uspořádání nějakého jevu. Je to obraz souvislostí. Dají-li se barvy do kontextu, tedy hledá-li se analogie, pak to není jednoznačná, exaktní věda. Zůstává to vždy předběžným pokusem o přiřazení.

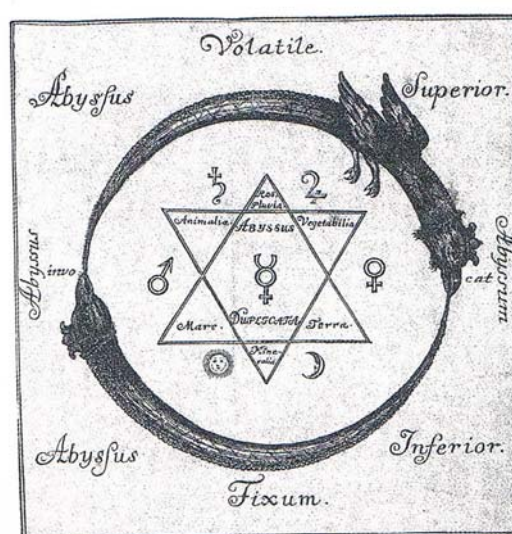
Sedm planetárních barev

Barvy byly k sedmi (klasickým) planetám přiřazovány již dávno. Toto přiřazení bývá mnohdy velmi odlišné. Například i Rudolf Steiner je přiřazoval různě.

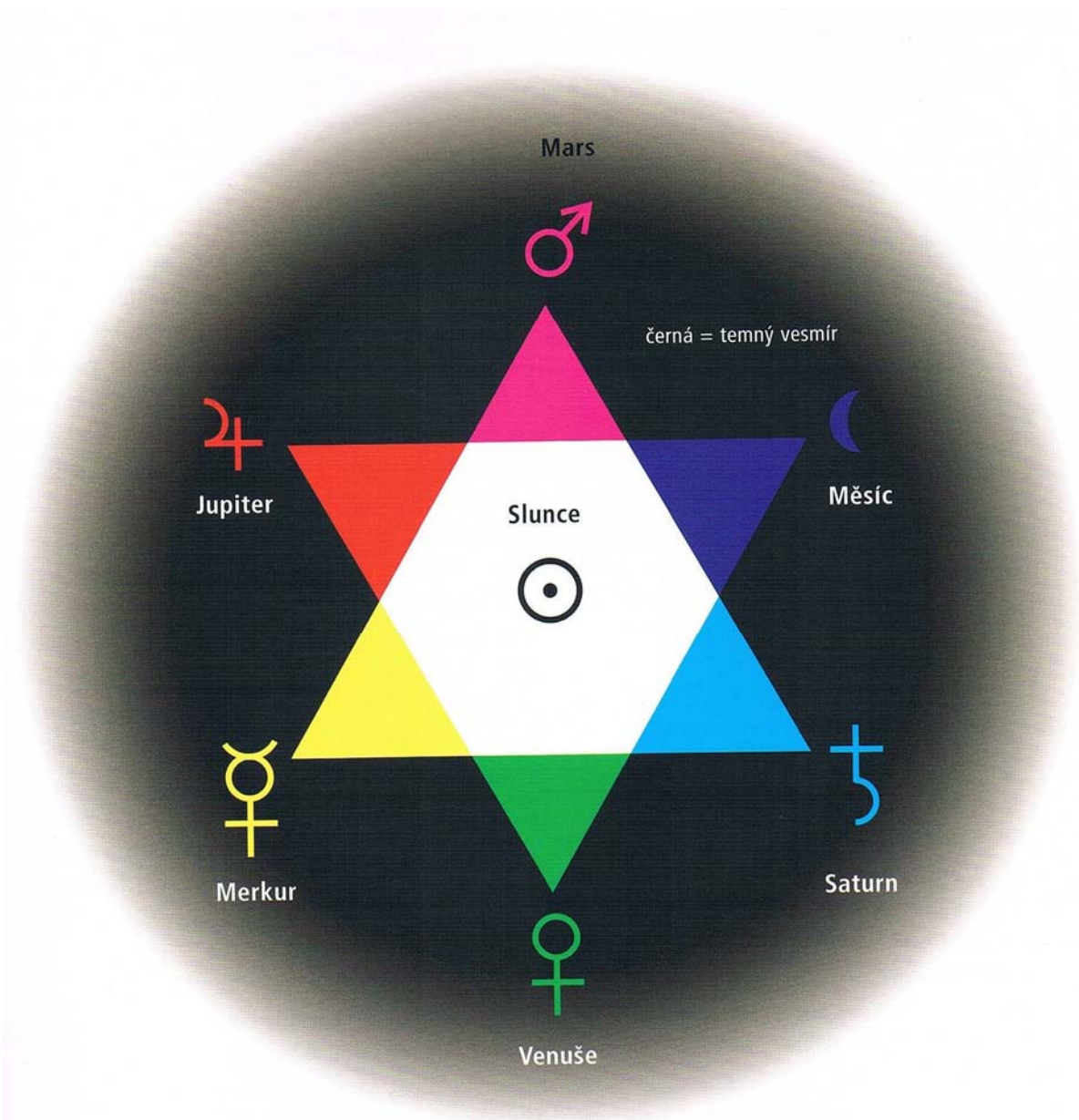
V barevné terapii praktikované na anthroposofické klinice pro léčbu rakoviny Lukasklinik ve švýcarském Arlesheimu je pacient každý den osvětčován jinou barvou: sedí oblečený v temné komoře a dívá se do výklenku osvětčeného barevnými světly, Po několika minutách barva zanikne a člověk zažívá komplementární následnou barvu jako proudící éternou barvu, která má v pacientovi aktivovat životní procesy. Každý den se tak použije nová barva, a to podle planet příslušejících k jednotlivým dnům týdne. Poté jsou pacientovi recitovány básně, které obsahují převážně příslušné planetární hlásky. Pak zazní příslušné planetární harmonie, zahrané na speciálně laděných lyrách. Nakonec se pacientovi vloží do ruky nerosty patřící ke kvalitě dne.

Ženský a mužský, reálný a ideální pól v barevném kruhu.

Barvy a planety v alchymii (podle: Reinhold Sölch, Die Evolution der Farbe, 1998).

Přiřazení sedmi planet k šesti barvám a k bílé. Černá tvoří vesmír, v němž planety krouží.

Organon, který jsem vytvořil, zahrnuje přibližně takové barevné analogie, jaké se praktikují v Lukasklinik. Nyní by mělo jít o to, abychom barvy, jak je J. W. Goethe ukázal ve svém barevném kruhu, spojili s moderními poznatky o barvách například od Haralda Küpperse: v trojúhelníku máme tři číré barvy, nachovou, žlutou a kyanovou. K nim připojíme v druhém trojúhelníku prabarvy oranžovočervenou, zelenou a fialovou, které jsou zároveň také sekundárními barvami, tedy směsí tří čířých barev. K těmto šesti základním barvám přibude ještě bílá a černá.

Pokusíme-li se nyní těchto osm barev přiřadit k planetám, okamžitě se dostaneme do potíží, protože teprve počínaje Goethem se rozlišují dva různé

odstíny červené. Lépe řečeno, Goethe hovořil dokonce o nachu a žlutočervené, přičemž posledně jmenovanou barvu zde označujeme jako oranžovočervenou. Ještě dnes však pro mnoho lidí existuje jen jedna červená, kterou bychom mohli přiřadit spíše k oranžovočervené.

Žlutou lze obecně definovat nejjasněji, totiž jako žlutou, v níž se nevyskytuje červená ani modrá.

Obtížnější je to zase u modré. Málokdo by světlou kyanovou modř označil za vlastní modrou barvu. Modrá bývá většinou identifikována jako tmavší a fialovější. Avšak kyanová modř je jediná modrá, která v sobě nemá červenou ani žlutou. Stejně jako nachová je červená barva, která je bez žluté a modré.

Oranžovočervená je exaktní směs nachové a žluté, zelená pak žluté a kyanové a fialová nachové s kyanovou. Přičemž fialová se vědecky stává fialovomodrou.

Bílá a černá je pro náš zrak vždy relativní. Bílá má v sobě vždy také tmavý podíl a černá zase světlý. Mezi ideální bílou a černou se nacházejí odstíny šedé. V oblasti, kterou můžeme vnímat smysly, existují prakticky jen odstíny šedé. Pokusíme-li se tyto barvy přiřadit ke klasickým planetám, dospějeme nejspíš k následujícím shodám:

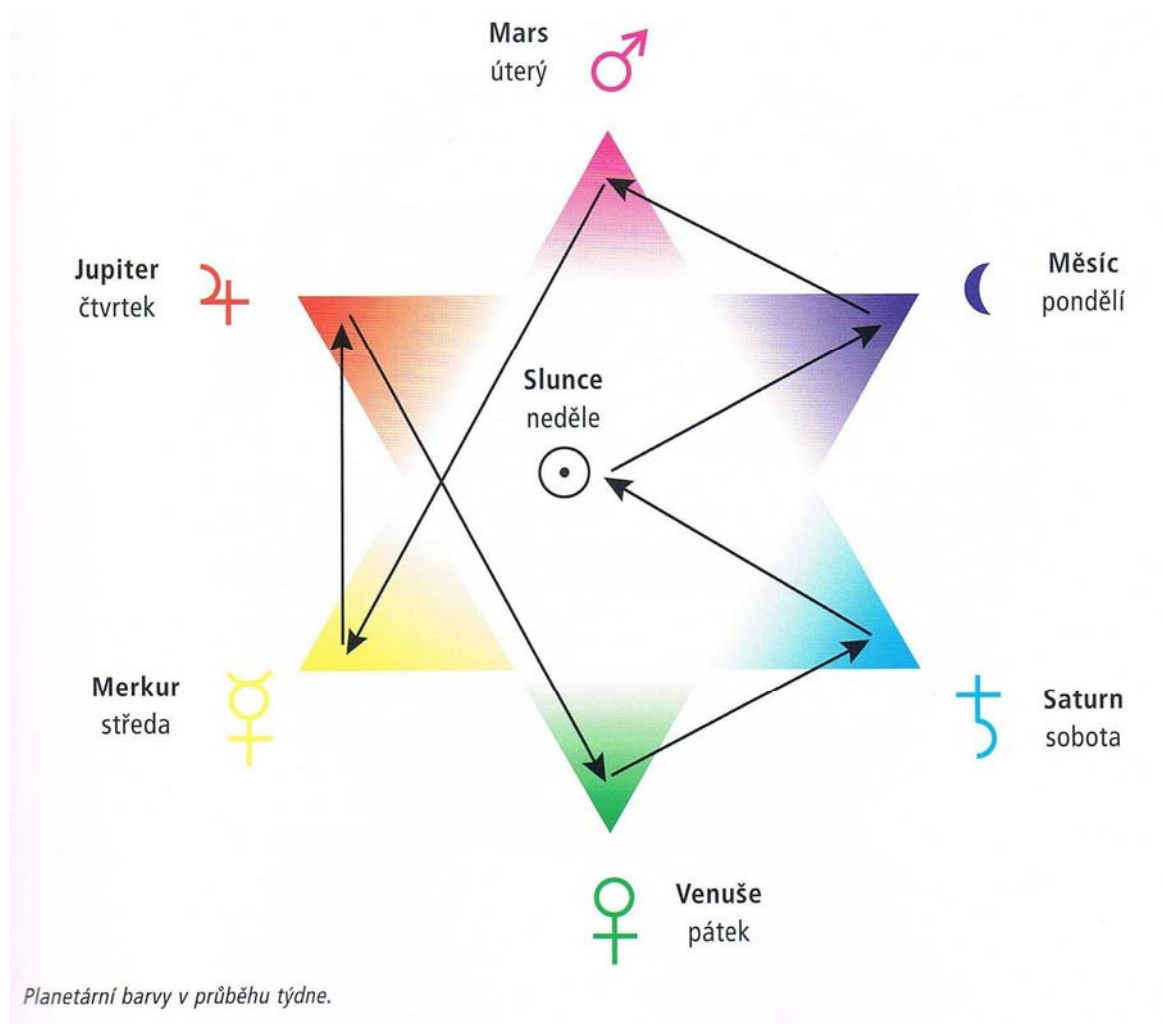

*Qua sunt in superis, hac inferioribus insunt:
Quod monstrat caelum, id terra frequenter habet.
Ignis, Aqua et fluitans duo sunt contraria: felix,
Talia si jungis: sit tibi scire satis!*

D. M. à C. B. P. L. C.

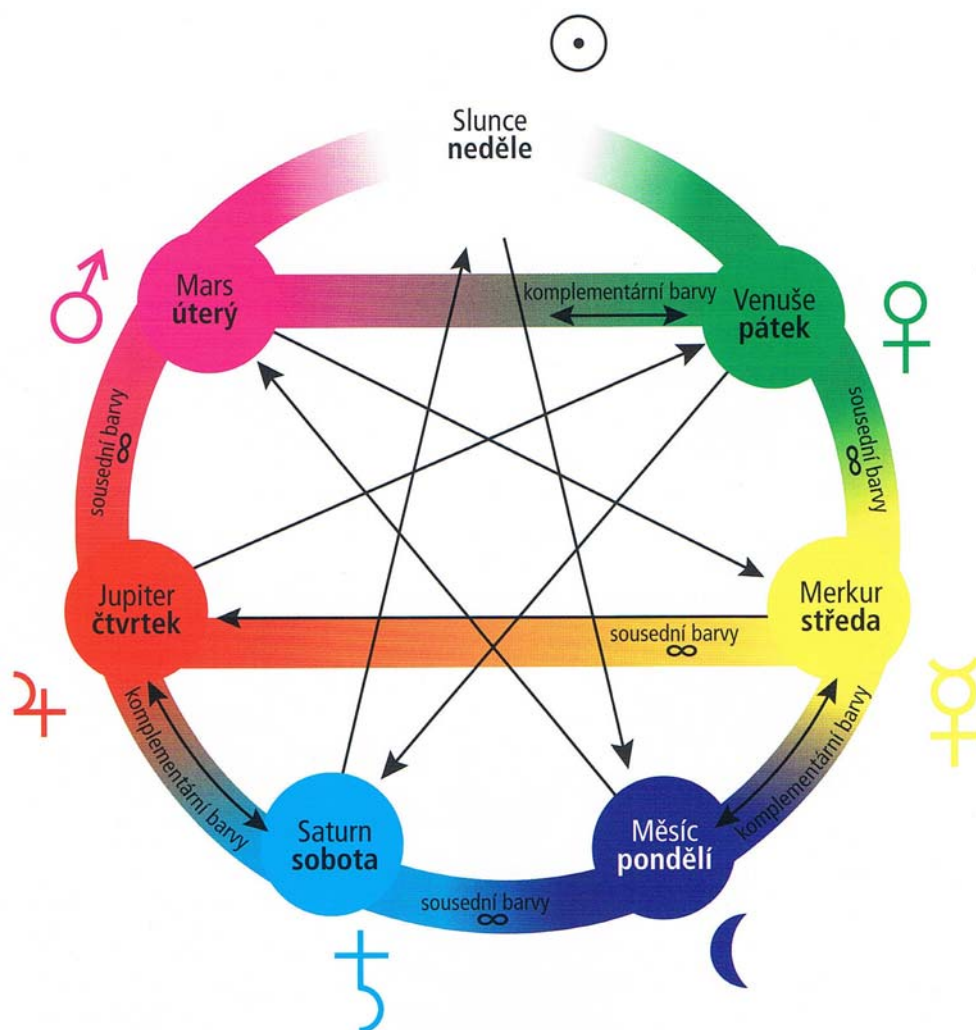
Alchymistické znázornění hvězd mezi světlem a temnotou
(podle: Reinhold Sölch, Die Evolution der Farbe, 1998).

Poněkud překvapivé je možná přiřazení Marsu k nachové barvě. Mars je obvykle považován za krvavější a vitálnější než produchněly nach. Nach je však čirá červen, která působí do oblasti modré a žluté a stojí jako doplněk proti zeleni Venuše. Komunikativnímu Merкуру je přiřazena žlutá a introvertnímu Saturnu vlastní modrá barva. V oranžovočervené zaujímá místo smysly oslovující Jupiter, zatímco stínovitý Měsíc obsazuje fialovou. Bílá reprezentuje jasné Slunce a černá zastupuje vesmír, z jehož mateřského lůna vše povstalo. Budeme-li nyní sledovat cestu, kterou planety vykonávají během jednoho týdne (tedy také to, co pacienti v Lukasklinik zažívají ve sledu barev), dospějeme k následujícímu obrazu:

Mars začíná cestu v nachovém úterý na straně aktivních barev, v zelený čtvrtek vytváří Venuše rovnováhu a harmonii k pasivní straně barevného kruhu, která je ovšem ústřední sluneční bílou prolomena.

Seřadíme-li planetární barvy v astronomickém ptolemaiovském pořadí do kruhu, ukážou se zajímavé vztahy. Sousední a komplementární barvy se řadí symetricky. Šipky ukazují pořadí planet jednotlivých dnů týdne.

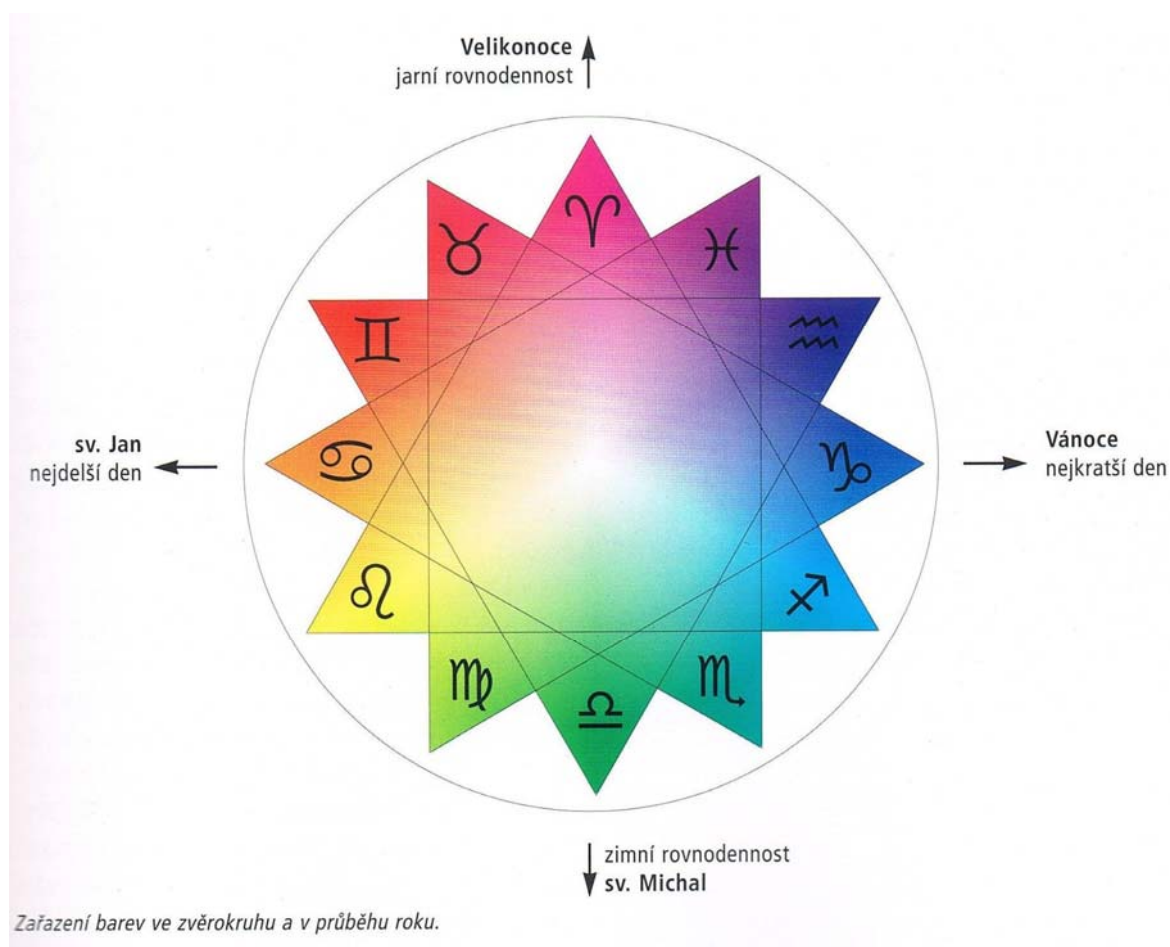

Planetární barvy v sedmiúhelníku v ptolemaiovském pořadí v průběhu týdne.

Dvanáct barev zvěrokruhu

Ani přiřazení barev ke zvěrokruhu není jednoduché, chceme-li ho uvést do souladu s kontinuálním barevným kruhem. Použijeme zde Goethův barevný kruh s ústředním postavením nachu.

Nach je začátek a konec barevného kruhu, zároveň pozvedá nad spektrum barev mezi oranžovočervenou a fialovou. Proto je pochopitelné, že nach je třeba umístit na začátek a konec zvěrokruhu. K Marsu bývá sice přiřazován Beran, avšak právě ve znamení Marsu máme všezahrnující Slunce, které se ovšem stává zacílenou sluneční silou. Přiřadíme-li bod Berana k nachu, musíme dále najít odpověď na otázku, jakým směrem má zvěrokruh putovat v kruhu barev. Přitom je jasné, že teplé barvy odpovídají jaru, létu a podzimu a chladné barvy zimě. A tak dospějeme k následujícím paralelám.

Budeme-li studovat organon zvěrokruhu, uvidíme, že se barvy až ke středové zelené stávají ve Váhách na podzim teplejší, pozemštější; pak se zduchovňují v modré, indigové a fialové až k nachu za jarní rovnodennosti, což je předpokladem pro následující Velikonoce. O Velikonocích, tomto nejvyšším křesťanském svátku, se roční kruh naplňuje v nachu.

Éterická zeleň Venuše ve Váhách je pozemskou, michaelskou paralelou nachu. Teplá oranžová v Raku v nejdelší den, na Sv. Jana, pohlíží naproti na indigovou, nejtmaší barvu v nejkratším dni v roce, o Vánocích. Čirá, duchovní sluneční žlutá ve Lvu stojí proti transcendující fialové barvě Uranu ve Vodnáři. Merkuriální světlezelená Panna tvoří protipól fialovému nachu obětujících se Ryb.

Pevně na zemi stojící Býk má vedle nachu nejčervenější červeně a dívá se na svůj protějšek, který v ambivalentním tyrkysu spočívá ve štírovských hlubinách i výšinách.

Oranžovočervení Blíženci, ambivalentní mezi žlutou a nachem, doplňují jasného jupiterského Střelce v číré kyanové modři.

Samozřejmě zde najdeme i věci rozporuplné. Barvy se zkrátka nedají matematizovat a nenechají si vnutit nějaké definitivní schéma. Každé přiřazení je jen zčásti uspokojivé, avšak prakticky použitelné, jde-li o to, nalézt celistvost barev například v ročním koloběhu zvěrokruhu.

Barvy - znamení zvěrokruhu - smysly

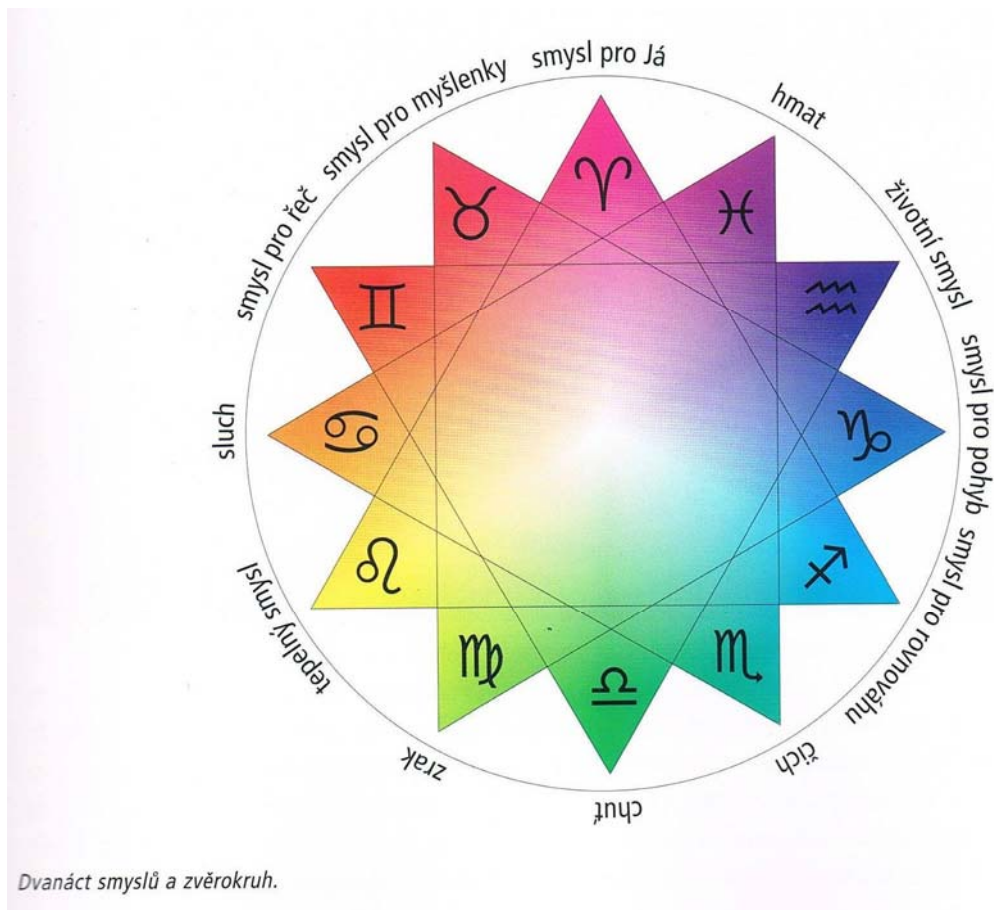
V parku Rosenhof ve výchovném ústavu Schlössli Ins v regionu Berner Seeland je už po léta vytvářena zvěrokruhová cesta. Vzniklo dvanáct míst zvěrokruhu, k nimž jsou přiřazeny příslušné barvy, čtyři živly, dvanáct světónázorů podle Rudolfa Steinera a dvanáct lidských smyslů. Park nabízí také botanickou naučnou stezku, oboru se zvířaty, studánku a z ní vyvěrající potůček a jezírka, alchymistickou růžovou stezku, litopunktovní kámen od Marko Pogačnika, související s krajinným chrámem v See landu, bylinkovou zahradu, včelín a v centru velkou arénu. V parku stojí rovněž astroláb (o průměru 5 m) k pozorování pohybů hvězd. Astroláb je pomalovaný barvami v uspořádání popsáném v této knize.

Analogie ke zvěrokruhu jsou řádové soustavy které samy o sobě tvoří celek, které však také podněcují ke srovnávání. Rudolf Steiner uvedl různá přiřazení dvanácti smyslů. Zde použijeme jeho dnes již klasické rozdělení. Zvěrokruh je kontinuum se začátkem a koncem. V Beranu s velkou silou začíná a končí v Rybách, které spojují tento a onen svět a vyzývají k novému průchodu. Zvěrokruh je tak průchodem lidským tělem: od beranské hlavy - i při porodu to první, co přichází na svět - až k chodidlům v Rybách. Pořadí dvanácti smyslů začíná smyslem pro já v ohnivém Beranu. Jen kdo sám v sobě pocítí silné Já, může ve svém protějšku vnímat jeho jedinečnost a individuálnost. To platí pro všechny (smyslové) vjemy, totiž že musím sám ustoupit do pozadí - musím tedy upozadit své beranské sebeprosazování - abych mohl procitnout v protějšku. Smyslové vnímání je oddávání se tomu, co vnímám. Rudolf Steiner to popisuje jako jemné oscilování mezi silami sympatie a antipatie.

Smysl pro myšlenky se nachází v zemitém Býku. Že právě vnímání myšlenek se děje v materiálním Býku, je příznačné pro naši dobu. Myšlenkový život je dnes často konzervativní, zasetý v neměnných kolejích. Jsou nutné životní síly, tak jak mohou být vnímány naproti ležícím životním smyslem. Na místě Byka v našem parku jsou umístěny komposty. Tady se oživuje materie, hmota. Živé myšlenkové vjemy vedou k intuicím (Steiner).

Smysl pro řeč se uskutečňuje v Blížencích Zde v pohyblivém komunikačním centru zvěrokruhu se tvoří řeč, nikoli však jako vnější zprostředkovávání informací nýbrž řeč v oblasti vokálů a konsonant, řeč jako něco bytostného, jak může být utvářena prostřednictvím eurytmie. Slova amor, liebe, amour, love, láska sice znamenají obsahově totéž, ukazují však pokaždé jinou bytostnou stránku lásky.

Sluch se nachází v Raku Znamení introvertní zavíjející se a odvíjející spirály ukazuje vcitující, inspirativní povahu sluchového procesu (Steiner). Sluch chce poznávat nitro světa. Tento smysl vede k magicko-emocionálnímu pocítování světa.

Tepelný smysl bývá přiřazován ke slunečnému Lvu: Slunce je světlo, život a láska (Steiner). Každý proces, má-li působit kreativně, musí začínat s teplem nadšení. Teplo jako předpoklad sociálních procesů (Joseph Beuys): ve vnímání vlastního a cizího tepla (chlada) pocítují také duši (Steiner). Toto duševní teplo ovšem patří právě ke Lvu.

Zrak jako v dnešní době dominující smysl se nachází v Panně. Pro Pannu je charakteristická věcnost, pořádnost a dar pozorování. Je jako oko sběračky; také oko se „pase“, když má před sebou při pastvu pro oči“. Oko nám zprostředkovává obraz světa. Na rozdíl od ucha ukazuje jen povrch, světlem ozářený svět předmětů. Například ve vnímání duhy však vznikají také předpoklady k imaginaci (Steiner).

Chut' je doma v uměleckých Váhách. Má-li někdo chut', bývá mu vlastní také umělecký smysl. Tento smysl přiřazený k partnerským Váhám sice vnímá na jazyku vnější kvality, okamžitě je však duševně uvnitřňuje. V našem parku stojí na místě Vah pícka na pizzu, připravená pro družné slavnosti, při nichž si přijdou na své chuťové buňky. Čich patří k ambivalentnímu Štíru. Znamení nesoucí v sobě ono „zemři se a zrod“ spojuje nebeskou vůni a pekelný puch. Rudolf Steiner, který se sám narodil s ascendentem ve Štíru (Slunce v Rybách), dává čichové vjemy podrobně do souvislosti s mystikou. Dochází zde, jak Rudolf Steiner popisuje, ke splynutí s Bohem.

Smysl pro rovnováhu patří k etickému Střelci. Tento v podstatě labilní morální smysl - příbuzný jemnému sluchu - nám dává schopnost vzpřímené chůze. Úpřímnost, poslušna vlastního hlasu, nám dává pocítit ducha (Steiner), dává nám ochrannou orientaci v náboženství, umění a vědě.

Astroláb ve Schlössli Ins. Slouží k pozorování pohybu hvězd.

V astrolábu se nachází otočný prstenec ekliptiky, na němž lze podle efemerid tropicky nebo sidericky nastavit planety.

Překvapivé je přiřazení smyslu pro pohyb ke statickému Kozorohu. Jako zvíře je kozoroh ovšem velmi pohyblivý. K tomuto znamení patří kolena a kostra a projevuje se v něm formující vůle. V chůzi a pohybu se zde uskutečňuje osud: třeba se ve městě vydáme tam, kam nás nohy samy nevědomě ponесou, nenadále potkáme starého přítele a možná to bude závažné osudové setkání. Ve smyslu pro pohyb prožívám osvobozené duševno (Steiner).

Životní smysl patří k Vodnáři nesoucím živou vodu. Znamení vynálezců, intuice, originality, záblesků ducha však potřebuje vjem vlastní životní energie. Předpokladem intuitivní kreativity je stav „proudění“ nebo „moudrého okamžiku“ (Daniel Goleman). Kultivování životního smyslu nás vede ke spirituální ekologii, ke geomantii, jak ji praktikuje například Marko Pogačnik.

Hmat nám ukazuje svět Ryb. Toto mediální znamení, které všechno seismograficky registruje a důvěřuje více citu než rozumu, je domovem hmatu. Teprve hmat mi dává existenciální jistotu, že svět existuje. Teprve až do Ameriky sám vkročím, uvěřím v její existenci. Ve hmatu vzniká prostoupení mystickým cítěním Boha (Steiner).

Z knihy Barvy - vidět, prožívat, rozumět